

δια γυμνου οφθαλμου δια γυμνου οφθαλμου

Οί κομπάρσοι καί οί έπαΐοντες τῆς πολιτικῆς

38

«Γιά παράδειγμα δέν διαθέτει τά περιθώρια τό ΠΑΣΟΚ νά μήν προστρέξει στή συνδρομή δυνάμεων τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστεράς γιά τό χειρισμό τῶν πολιτιστικῶν θεμάτων (τομέα πού στίς μέρες μας ἔχει προσλάβει τεράστιες διαστάσεις) ἀφοῦ τό κίνημα δέν φαίνεται νά διαθέτει οὔτε σοβαρή ὑποδομή οὔτε κόν τήν κατάλληλη στελέχωση γιά τήν ἀντιμετώπισή του».

Αὐτά γράφονται στό σοβαρό ΒΗΜΑ¹ διά γραφίδος Βασίλη Πάικου, καί, ὅπως ἄλλα πολλά, συνιστοῦν ἐμπεριστατωμένη πολιτική ἀνάλυση καί συνάμα κατευθυντήρια γραμμή γιά τό μέλλον τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων στόν ἀγώνα τους ἐνάντια στή δεξιά.

Ἔτσι, τή στιγμή πού τό ΠΑΣΟΚ δρίσκεται στά «πρόθυρα τῆς ἐξουσίας» – ὅπως διατείνεται τό ἴδιο ἄλλα καί τό ΒΗΜΑ γιά λογαριασμό του – μοιράζονται καί οί μελλοντικοί ρόλοι: ὑπουργεῖα, γραμματεῖες, δουλευτιλίκια ἀπλά ἢ τῆς Ἐπικρατείας, ὑποψηφιότητες, προμοδοτήσεις. Σ' αὐτό τό, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ συρμοῦ, καλοστημένο «σενάριο», μοιράζονται ὄχι μόνο οἱ ρόλοι τῶν πρωταγωνιστῶν ἀλλά καί τῶν κομπάρσων. Σίγουρα ὑπάρχει φροντίδα καί γιά τή θέση τῶν θεατῶν πού θά πρέπει νά πληρώσουν μέ τήν ψήφο τους τό θέαμα τῆς μεγάλης «ἀλλαγῆς».

Οί κομπάρσοι

Ὁ λόγος τώρα γιά τούς κομπάρσους. Καί βέβαια πρόκειται γιά τούς κομμουνιστές – ἀριστερούς τῆς ἀνανέωσης πού δρίστηκαν ἀρμόδιοι γιά τά πολιτιστικά θέματα. Στήν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ καί τοῦ κινήματος, ἐννοεῖται: κιθαρωδοί, μελοποιοί, ὕμνωδοί, σαλτιμπάγκοι, θεατρίνοι, σινεάστ, ἐκφωνητές, στιχοπλόκοι, καλαμαράδες, κονδυλοφόροι, ἐμπυχωτές, ἀναστηλωτές, διακοσμητές, προπαγανδιστές, ὑπεύθυνοι τοῦ καλλιτεχνικοῦ προγράμματος στή φέεστα τῆς ἀλλαγῆς, καί σοσιαλμερακλήδες προμηθευτές τερψιλαρυγγίων.

Ἀπό πολιτική ἀποψη τό ρεῦμα τῶν κομμουνιστῶν – ἀριστερῶν τῆς ἀνανέωσης, ὁργανωμένων καί ἀνοργανῶτων, δέν λαμβάνεται ὑπόψη. Οὔτε φίλοι οὔτε ἐχθροί, οὔτε σύμμαχοι οὔτε ἀντίπαλοι. Ἐμπειροί, ὅμως, καθὼς εἶναι στά «κουλτουριάρικα» προορίζονται γιά τήν ἐπ'ἀνδρωση τοῦ σκάφους, γράσο γιά τό «πέρασμα» τῆς γραμμῆς, τζουτζέδες γιά τή διευθέτηση τῶν προβλημάτων πού θά «μπαίνουν» στή νέα κατάσταση. Γιατί, ἀφοῦ «γιά τό χειρισμό τῶν πολιτιστικῶν θεμάτων τό κίνημα δέν διαθέτει οὔτε σοβαρή ὑποδομή οὔτε κόν τήν κατάλληλη στελέχωση» τότε θά πρέπει μέ δανεικά κι ἀγύριστα θαλασσοδάνεια νά κάνει τή δουλειά του. Ἀλλά γιὰ τί τό ΠΑΣΟΚ δέν διαθέτει ὑποδομή καί στελέχωση; Γιατί οἱ ἄνθρωποι τῆς κουλτούρας πού λένε, ἐπιστήμονες ἢ δημιουργοί, δρίσκονται μακριά ἀπό τό κόμμα πού θεωρεῖ σίγουρη τήν ἀλλαγῆ; Καί τί σημαίνει γι' αὐτήν τή σοσιαλιστική ἀλλαγῆ, τήν ποιότητα, τή βιωσιμότητα καί τήν ἴδια τή δυνατότητά της, ἂν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τέχνης δέν ἐντάσσονται στήν πειθῆνια κομματικῆς στελέχωσης τοῦ ΠΑΣΟΚ; Τά ἐρωτήματα αὐτά δέν ἀπασχολοῦν τόν κ. Πάικο καί οὔτε τό ΒΗΜΑ. Δικαιώμα τους νά μήν ἀσχολοῦνται μέ ὅλα τά θέματα. Δικαιώμα μας ὅμως νά θεωροῦμε ὅτι τό κύριο πρόβλημα δρίσκεται ἀκριβῶς σ' αὐτά πού ἐκείνοι λημονοῦν.

Τό ΠΑΣΟΚ, ὁ Πρίγκιπας καί ὁ σοφός

Τά ἐρωτήματα αὐτά, πού σχετίζονται μέ τήν πολύ μικρή ἀπήχηση τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀνάμεσα στούς διανοούμενους, θά περίμενε κανεῖς ὅτι θά δάραιναν ἀποφασιστικά στίς πολιτικές ἐκτιμήσεις καί τούς πολιτικούς χειρισμούς τῆς ὑπεύθυνης πολιτικῆς του ἡγεσίας. Βέβαια διακηρύξεις γιά τήν ἀνάγκη συσπείρωσης κ.λπ. δέ λείπουν. Ὡστόσο σέ μιά ἐρευνα τῆς Ἐξόρμησης, δημοσιογραφικοῦ ὄργανου τοῦ ΠΑΣΟΚ, γιά τό ρόλο τοῦ διανοουμένου στή σύγχρονη κοινωνία² ὑποβάλλεται ἡ ἐξῆς ἐρώτηση στούς ἐρωτώμενους: «Μπορεῖ καί μέχρι ποῖο βαθμό νά συμβάλει ὁ διανοούμενος στήν ὑποβοήθηση τοῦ λαοῦ γιά σωστές πολιτικές

1. Βασίλη Πάικου, «Τό ΠΑΣΟΚ στά πρόθυρα τῆς ἐξουσίας» «Τό Βῆμα», 19.10.1980

2. «Ἐξόρμηση, φύλλα Αὐγούστου 1980.

δια γυμνου οφθαλμου δια γυμνου οφθαλμου

ἐπιλογές μέ στόχο ριζικές κοινωνικές αλλαγές;» Ἡ ἐρώτηση αὐτή (ὅπως καί πλήθος ἄλλες διατυπώσεις στελεχῶν του) ἀποδεικνύει τήν πραγματική ἀντίληψη τοῦ ΠΑΣΟΚ γιά τό θέμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ. Καθιερώνεται δηλαδή ἕνας σαφής διαχωρισμός μεταξύ λαοῦ καί διανοομένων (λές καί οἱ διανοούμενοι δέν εἶναι λαός). Ὁ διανοούμενος θεωρεῖται στοιχεῖο ἐξωτερικό ὡς πρός τό λαό καί ὄχι ἕνα ἀπό τά δομικά στοιχεῖα τῆς ἐννοίας λαός. Κι ἔτσι, σάν μορφωμένος πού εἶναι, λογίζεται ὡς ἔνοχος γιά τή μόρφωσή του καί συνεπῶς ὑποχρεωμένος (ἂν θέλει νά εἶναι προοδευτικός) νά ξεπληρώσει τήν ἐνοχή του προσφέροντας βοήθεια στό λαό. Κι ὄχι μόνο θεωρεῖται στοιχεῖο ἐξωτερικό ἀλλά καί *πολιτικά ἀνύπαρκτο* ἀφοῦ καλεῖται νά «ὑποδοθηθεῖ τό λαό, γιά σωστές πολιτικές ἐπιλογές». Ποιός ὅμως θά κάνει τίς σωστές πολιτικές ἐπιλογές; Σίγουρα οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ πού χρειάζονται τούς διανοομένους νά τοῦς «ὑποδοθηθοῦν», προφανῶς γιά νά μή διαπράξουν μνημειώδεις γκάφες, γιά νά προσφέρουν τίς γνώσεις τους ὡς τεχνοκράτες ἢ μυστικοσύμβουλοι. Ἀκριβῶς ὅπως ὁ κ. Πάικος καί τό *ΒΗΜΑ* προσορίζουν τούς κομμουνιστές τῆς ἀνανέωσης γιά τά πανηγύρια ἔτσι καί ἡ *Ἐξόρμηση* θά ἀναθέσει στούς διανοομένους ρόλους «ὑποδοθηθικούς».

Νά λοιπόν πού μιά ὀρισμένη ἀντικειμενική δημοσιογραφία ἐκφράζει καί ἐκλαϊκεύει μιά πολύσυγκερμένη καί ὑποκειμενικότητα πολιτική ἀντίληψη πού τόσο ταιριάζει μέ ἀντίστοιχες γιά τό θέμα τοῦ «φορέα τῆς ἀλλαγῆς». Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη θά συμφωνήσουν ὅτι οἱ διανοούμενοι, καί πολύ περισσότεροι ὅταν εἶναι διανοούμενοι καί κομμουνιστές – ἀριστεροί, χρησιμεύουν μόνο ὡς παδοί-ψηφοφόροι καί διαχειριστές τῶν πολιτιστικῶν θεμάτων. Γιά τά θέματα τῆς πολιτικῆς ἄς μή γίνεται λόγος. Γι αὐτά ἀρμοδιότητα ἔχουν τό «Κίνημα» καί ὁ Ἀρχηγός του.

Μέ τά παραπάνω δέν θέλω νά ἰσοπεδώσω τίς διαφορές πού ὑπάρχουν μεταξύ ἀνθρώπων πού ἔχουν ἀνώτερη μόρφωση καί κείνων πού καταδικάστηκαν στή στοιχειώδη, ἀνάμεσα σέ κείνους πού δημιουργοῦν προσωπικό ἐπιστημονικό ἢ καλλιτεχνικό ἔργο καί κείνους πού δέν δημιουργοῦν. Οὔτε ἐπιτρέπεται νά κάνει κανεῖς ὅτι δέν βλέπει ὅτι ὄντως ὑπάρχουν διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι, ἀκριβῶς ἐπειδή ὑπάρχει ὁ κοινωνικός (καπιταλιστικός) καταμερισμός ἐργασίας πού, κοντά σ' ἄλλα, ἔχει δημιουργήσει μίαν εἰδική κοινωνική κατηγορία, τούς διανοομένους. Μιλᾶω μόνο γιά μιά γενικευτική καί ἀπλουστευτική διχοτομία λαός/διανοούμενοι (κεντρικό ἰδεολόγημα τοῦ λαϊκισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας) πού εὐθέως παραπέμπει στό διαχωρισμό μεταξύ Πολιτικῆς καί Διανόησης. Αὐτός ὅμως ὁ διαχωρισμός εἶναι μυθευτικός τῶν πραγματικῶν σχέσεων καί τῶν πραγματικῶν καταστάσεων· στήν πολιτική πράξη ἀπομονώνει τούς ἀνθρώπους, ἀνοίγει χάσματα ἀνάμεσά τους, ἀπαλλάσσουν τούς πολιτικούς ἀπό τήν ὑποχρέωση νά διανοοῦνται καί στερώντας τούς διανοομένους (καί ὄχι μόνο τούς διανοομένους) τό δικαίωμά τους στήν πολιτική. Μήπως λοιπόν οἱ διαχειριστές τῆς πολιτικῆς, οἱ Πολιτικοί, δέν εἶναι διανοούμενοι, ἢ μήπως οἱ ὀνομαζόμενοι διανοούμενοι βρῶσκονται ἔξω ἀπό τήν πολιτική; Ἡ μήπως τό νά εἶσαι μέσα στήν πολιτική σημαίνει ἀναγκαστικά νά εἶσαι ψηφοφόρος ἢ «δοθητικός» τοῦ κινήματος; Τό ἀντιθετικό αὐτό ζεῦγος τοῦ Σοφοῦ καί τοῦ Πολιτικοῦ, πού πολλοί θεωρητικοποίησαν καί περισσότεροι ἐξυπηρετήσαν, φέρνει στό νοῦ τή γνωστή εἰκόνα τοῦ Πολιτικοῦ Ἠγέτη καί τοῦ ὑποτελοῦς εἰδικοῦ, τοῦ Πρίγχιπα καί τοῦ ὁσφυοκαμψία μυστικοσύμβουλου ἢ γελωτοποιοῦ.

Ὡστόσο αὐτές οἱ «ἀθῶες» νύξεις γιά τό μέλλον στό πλαίσιο τῆς πασοκικῆς δημοκρατίας πού προετοιμάζεται μᾶς ὑποχρεώνουν νά πάρουμε ὑπόψη ὀρισμένα πράγματα. Καί πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅτι κατὰ τό ΠΑΣΟΚ ἕναν μόνο ρόλο μποροῦν νά ἀναλάβουν οἱ διανοούμενοι γιατί ἕνα μόνο ρόλο τοῦς ἀναθέτει: νά συναινέσουν στίς δοσμένες πολιτικές ἐπιλογές τῆς ἡγεσίας, νά προσφέρουν τήν ὀση γνώση, εὐφυΐα ἢ ταλέντο διαθέτουν γιά νά τίς προπαγανδίσουν, νά τεθοῦν στήν ὕπηρεσία τους ὡς ἰδιότυποι μισθοφόροι, νά τίς δοξολογήσουν, νά δοξολογήσουν ἐκείνους πού κατὰ τεκμήριο ἐκφράζουν τή λαϊκή θέληση.

Ἀλλά ἂν, πάλι, δέν εἶναι ἔτσι τά πράγματα, ἂν ἄλλες ἀντιλήψεις πρυτανεύουν στό ΠΑΣΟΚ, γιά τίς σχέσεις κόμματος καί τῶν διαφορετικῶν κοινωνικῶν στρωμάτων, τότε θά περίμενε κανεῖς ὅτι θά εἶχε ἐφαρμόσει μίαν ἄλλη πρακτική πολιτικῶν συνεργασιῶν καί συμμαχιῶν ὅπου ὁ ἡγεμονισμός θά ἦταν ἐξ ὀρισμοῦ ἄγνωστος καί ἡ ἀνάγκη ἰσότητος συνεργασίας μέ τίς ἄλλες πολιτι-

δια γυμνου οφθαλμου δια γυμνου οφθαλμου

κές δυνάμεις του σοσιαλισμού θά ήταν απαράβατος όρος. "Όλοι όμως ξέρουν ότι αυτό δέν συμβαίνει: συνεργασία μέ τό ΠΑΣΟΚ σημαίνει σύμβαση προσχωρήσεως άνευ όρων.

Άλλά τί σχέση έχουν αυτά μέ τό σοσιαλισμό;

Η χρησιμοθηρία αυτής τής αντίληψης γιά τό ρόλο τών διανοουμένων, ό έκδηλος όφελμισμός της, έχει εδώ και πολλές δεκαετίες καταταλαιπωρήσει και αποπροσανατολίζει τό κίνημα του σοσιαλισμού σ' όλο τόν κόσμο. Φαίνεται, όμως, ότι στον τόπο μας αυτού του είδους οί θαρραρότητες δέν είναι θλιβερό μονοπώλιο του ΚΚΕ. Φαίνεται επίσης πώς πολλοί ακόμη όχι μόνο δέν εναντιώνονται αλλά και αποδέχονται τήν ύποταγή σε πρόσκαιρες πολιτικές σκοπιμότητες ακόμη κι από κείνους που δέν τσιγκουνεύτηκαν τίς κουβέντες τους γιά νά στηλιτεύσουν τά έκτροπα του σταλινισμού.

Σύμφωνοι. Έτσι θά συμβεί άν έτσι προτιμούν οί ενεχόμενοι στην περίπτωση. Υπάρχει μάλιστα καιρός, όσοι δέν ξέρουν, νά μάθουν και μπουζούκι. Άλλά αυτό δέν είναι αλλαγή, δέν είναι σοσιαλιστικός μετασχηματισμός. Άλλάζει απλώς ό λόχος τών τυμπανιστών και τή θέση τών αφερέγγυων και γεγηρακότων παίρνουν άλλοι νεότεροι και θρονωδέστεροι. Όσο γιά τούς κομμουνιστές – άριστερους τυχαίνει νά πιστεύουν ότι ή πορεία προς τήν αλλαγή υπάρχει μόνο όταν όλοι οί εργαζόμενοι παίρνουν τήν υπόθεση του σοσιαλισμού στά χέρια τους, όταν όλοι οί άνθρωποι συμμετέχουν ενεργά και διαπλαστικά στην πολιτική, όταν πολιτική δέν είναι άλλοτρίωση. Πράγμα που είναι πολύ πιο δύσκολο από μιά θεαματική έκλογική συγκέντρωση, πολύ πιο περίπλοκο από μιά κοινοβουλευτική πλειοψηφία και πολύ πιο σύνθετο από τό διαχωρισμό τών ανθρώπων σε έπαίοντες τής πολιτικής και όπαδούς.

Άγγελος Έλεφάντης

Οί τακτικοί καθηγητές και ό "Άγιος Θωμάς ό 'Ακινάτης

Μιά από τίς αποδείξεις γιά τήν ύπαρξη Θεού που διατύπωσε ό "Άγιος Θωμάς ό 'Ακινάτης στηρίζεται στο «πρώτο κινούν»: Η κίνηση υπάρχει. Κάθε κινούμενο κινείται χάρι σε κάποιο άλλο κινούν. Άν και αυτό τό κινούν κινείται, τότε ή κίνησή του απαιτεί κάποιο άλλο κινούν. Και ούτω καθεξής. Μόνος τρόπος νά αποφευχθεί τό regressus ad infinitum είναι ή ύπαρξη κάποιου πρώτου κινούντος. Αυτό τό πρώτο κινούν είναι ό Θεός.

Τώρα, ενώ ή 'Ομάδα Έργασίας γιά τή σύνταξη του Νόμου-Πλαίσιο πρόβλεπε ως γενική και λογικά συνεπή αρχή γιά τήν εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού τήν κρίση κάθε μέλους ή ύποψηφίου μέλους από τούς όμοιοβάθμους και ανωτέρους του, ή Έπιτροπή τών Πρυτάνεων, ως γνήσιος εκφραστής του σώματος τών τακτικών καθηγητών, διέγραψε τή λέξη «όμοιοβάθμιος» και άφησε τό υπόλοιπο. Δηλαδή ό καθένας θά κρίνεται μόνο από τούς ανωτέρους του.

Και τίθεται τό έρώτημα: Ποιός είναι ανώτερος όλων τών ανωτέρων